

VOJNA DOKTRINA RUSKE FEDERACIJE

Robert Barić

UDK: 327(73):355.02

Stručni članak
Primljeno: 30. 03. 2000.
Prihvaćeno: 09. 05.2000.

Sažetak

Vojna doktrina Ruske Federacije, donesena u studenome 1993. godine, predstavlja početak prilagođavanja Ruske Federacije njezinom novom, posthladnoratovskom položaju: kao glavni oblik ugrožavanja sigurnosti Ruske Federacije sada se navode lokalni sukobi, a ne mogućnost izbijanja velikog nuklearnog/konvencionalnog sukoba s SAD-om i NATO-om. Vojna doktrina predstavlja i jedan od dva ključna izvora definiranja nacionalnih interesa Rusije – u njoj se nalaze teze koje će svoju detaljnu razradu naći u Konceptu nacionalne sigurnosti Ruske Federacije donesenom krajem 1997. godine, odnosno najnovijoj verziji koncepta donesenoj u siječnju 2000. godine.

S druge strane, vojna doktrina i koncept nacionalne sigurnosti Ruske Federacije kontroverzni su kad je u pitanju upotrebe nuklearnog oružja. Oba dokumenta (te nacrt nove vojne doktrine, objavljen krajem 1999. godine) navođenjem mogućnosti upotrebe nuklearnog oružja u odbijanju konvencionalnog vojnog napada (te čak i mogućnosti izvođenja preventivnog prvoga nuklearnog udara) zapravo predstavljaju opasni proces transformacije nuklearnog oružja od strateškog oružja za odvratanje u oružane sustave namijenjene operativnoj i taktičkoj uporabi na bojištu. Ta transformacija prvenstveno je izazvana degradacijom borbenih sposobnosti konvencionalne komponente oružanih snaga Ruske Federacije. Ali, početkom širenja NATO-a, opcija razmještaja nove generacije taktičkog nuklearnog oružja mogla bi postati odgovor Rusije na ekspanziju NATO-a.

Ključne riječi: Ruska Federacija, vojna doktrina, sigurnost, nacionalni interesi, nuklearno oružje.

VOJNA DOKTRINA RUSKE FEDERACIJE

Raspad SSSR-a 1991. godine nije značio, samo, nestanak jednog od dva glavna aktera međunarodnih političkih odnosa u prethodnih četrdeset godina (a time i nestanak bipolarnog uređenja međunarodnih odnosa), već i fragmentaciju SSSR-a na niz novih

Robert Barić je natporučnik HV, pomoćnik savjetnika Predsjednika RH za obranu i vojna pitanja.
e-mail: rbaric@excite.com

država. Novim prilikama posebno je bila pogođena Ruska Federacija kao nasljednica SSSR-a, koja se našla u složenoj sigurnosnoj situaciji, praćenoj političkim i ekonomskim problemima na unutarnjoj sceni (početak političke i ekonomske tranzicije u uvjetima nepostojanja demokratskih političkih institucija i ekonomskog kolapsa).

Strateški položaj Ruske Federacije drastično je različit od situacije u kojoj se nalazio SSSR: područje Sovjetskog Saveza razdobljeno je sada na 15 novih država, među kojima Ruska Federacija ima najveći utjecaj s obzirom na svoj položaj (76 % teritorija i oko 60 % populacije bivšeg SSSR-a), znanstveni i ekonomski potencijal, veličinu oružanih snaga, te posjedovanje nuklearnog oružja. Ali, usprkos tim povoljnim činionicama, geopolitički prostor koji kontrolira Ruska Federacija značajno je smanjen: prema zapadu i jugu smještene su bivše sovjetske republike, a sada nezavisne države koje su obilježene unutarnjom političkom i ekonomskom nestabilnošću i stoga izložene vanjskim utjecajima (npr. narastajući utjecaj Kine na području centralne Azije). Sama Rusija, zbog konstantne krize svog političkog i ekonomskog sustava nije bila u stanju iskoristiti takvu situaciju za učvršćivanje vlastitog utjecaja na području ZND-a.

Daljnja faktor koji utječe na sigurnosni položaj Rusije jest ubrzano propadanje njezinih oružanih snaga. Raspad Varšavskog ugovora te osamostaljivanje Ukrajine i baltičkih republika ne samo da je pomjerilo granice Rusije u toj mjeri da je prvi put od 17. stoljeća moskovski vojni okrug ponovno postao granično umjesto pozadinskog područja Rusije, već je dovelo i do toga da je pri raspodjeli oružanih snaga SSSR-a Ruska Federacija izgubila tehnološki najbolje opremljene i borbeno najspremnije jedinice, smještene na području Bjelorusije i Ukrajine. Od oko 60 divizija i 2500 borbenih aviona, Bjelorusija i Ukrajina dobile su 30 divizija i 1200 aviona. Uz to, sovjetske snage smještene na području istočne Europe morale su biti povučene na područje Rusije, gdje nisu postojali infrastrukturni uvjeti za smještaj povučenih snaga.¹ Svi problemi ruskih oružanih snaga vidjeli su se za vrijeme rata u Čečeniji (1994.-1996. godine), koji je ukazao na niz slabosti konvencionalnih snaga.

Na kraju, treba spomenuti i treću odrednicu posthladnoratovskog položaja Rusije: porazom SSSR-a u hladnom ratu, dotadašnji bipolarni međunarodni poredak zamijenjen je unipolarnim u kome dominira SAD kao jedina preostala svjetska supersila.

Usprkos navedenim problemima, u razdoblju između 1991. i 1993. godine, Rusija je pokušala održati status svjetske sile razvijanjem partnerstva sa SAD-om, što je ujedno trebao biti način poticanja demokratske tranzicije u Rusiji. Prema riječima bivšeg ministra vanjskih poslova Andreja Kozirjeva, *Partnerstvo je najbolji strateški izbor za Rusiju i SAD. Odbijanje partnerstva značilo bi gubitak povijesne mogućnosti za omogućavanje formiranja demokratske, otvorene Rusije i transformaciju nestabilnog svijeta nastalog nakon završetka konfrontacije (velikih sila, op. a.) u stabilan i demokratski.*² To nije bilo moguće. Pokazalo se kako u mnogim slučajevima ruski interesi nisu kompatibilni s američkim, već da se drastično razlikuju. Američki planovi o budućnosti

¹ O posljedicama podjele sovjetskih oružanih snaga vidi: Kugler, Richard L. (1996.) „Enlarging NATO: The Russia Factor“. RAND: 118-120.

² Kozyrev, Andrei (1994.) „The Lagging Partnership“, *Foreign Affairs*, May-June 1994.: 59.

NATO-a i njegovom proširenju na istok Europe su ocijenjeni kao pokušaj izoliranja Rusije; američko miješanje u odnose među državama na području ZND-a viđeno je kao pokušaj osporavanja vodeće uloge Rusije u ZND-u. Odbijanje SAD-a da uvaži rusku poziciju i interese na Balkanu interpretiralo se kao pokušaj ograničavanja uloge Rusije u Europi. No, zbog vlastite slabosti Rusija nije mogla utjecati na navedene događaje u smjeru njihove promjene.

Ovo iskustvo dovelo je do postupnog hlađenja prozapadne orijentacije Rusije i okretanja prema definiranju nacionalnih interesa kao vodećih principa ruske vanjske politike i ponašanja na međunarodnoj političkoj sceni. Navedena promjena mogla se zamijetiti već sredinom 1993., a između 1994. i 1996. godine došlo je do preorijentacije ruske vanjske politike, koja se sada primarno usredotočuje na ostvarivanje nacionalnih interesa a ne više na traženje partnerstva sa Zapadom. Zaokret je vidljiv u posvećivanju veće pažnje euroazijskom prostoru (strateško partnerstvo s Kinom, nastojanja za jačanjem ekonomskih veza s Japanom i Južnom Korejom, obnavljanje veza s Indijom) i protivljenju ekspanziji NATO-a.

U opisanim okolnostima Rusija je prišla definiranju svojih nacionalnih interesa. U ovom procesu značajnu ulogu ima vojna doktrina (*Osnovni temelji vojne doktrine Ruske Federacije*) donesena krajem 1993. koja ne samo da je predstavljala prvi odgovor na posthladnoratovske sigurnosne izazove, već je i značajno utjecala na donošenje koncepcije nacionalne sigurnosti četiri godine kasnije.

1. KONTINUITET SA SOVJETSKOM VOJNOM DOKTRINOM

Prije početka govora o vojnoj doktrini Ruske Federacije, treba istaknuti činjenicu da pojam vojna doktrina ima drukčije značenje u Rusiji nego li na Zapadu. Zapadno određenje vojne doktrine je ograničeno na utvrđivanje načina primjene vojnih snaga (npr. doktrina *Air Land Battle 2000*, ili najnovija doktrina oružanih snaga *SAD Joint Vision 2010*). Međutim, u Sovjetskom Savezu vojna doktrina je primarno bila politički dokument kojim se službeno izražavala vojna politika KPSS, i predstavljala je kombinaciju koncepta nacionalne sigurnosti (navođenje glavnih izvora ugrožavanja i načina odgovora na prijetnje, te pripreme cijele zemlje za odbijanje agresije), bijele knjige o obrani (nabranje mjera za jačanje oružanih snaga i vojnoindustrijskog kompleksa) i generalnih odrednica o upotrebi oružanih snaga (metode vođenja borbenih djelovanja u obrani suvereniteta i teritorijalnog integriteta): na osnovi vojne doktrine stvarala bi se razrađena pravila o primjeni vojnih snaga. Ovakav pogled na vojnu doktrinu preuzela je i posthladnoratovska Rusija.³ Razlika između ruskog i zapadnog shvaćanja

³ To je vidljivo u podjeli vojne doktrine (donesene 1993.) godine na politički dio (definiranje glavnih izvora vojnih prijetnji Ruskoj Federaciji, političkih principa za postizanje vojne sigurnosti Ruske Federacije, formuliranje zadataka države na ovom polju), vojni dio (osnovni principi korištenja oružanih snaga, principi razvoja oružanih snaga i drugih službi Ruske Federacije) i vojno-tehnički/ekonomski dio (principi razvoja ruskog vojno-industrijskog kompleksa).

vojne doktrine vidi se i u različitom definiranju: američka definicija pod vojnom doktrinom podrazumijeva *fundamentalne principe na kojima svoje djelovanje u podršci nacionalnim ciljevima zasnivaju vojne snage*, dok je prema ruskoj definiciji vojna doktrina *...sistem pogleda, službeno prihvaćenih od države, o prevenciji ratova i oružanih sukoba, razvoju oružanih snaga, pripremama zemlje za obranu, organiziranju akcija za odvratanje prijetnji vojnoj sigurnosti države, i o korištenju oružanih snaga i ostalih trupa Ruske Federacije za obranu vitalnih interesa Rusije*.⁴

Ruska vojna doktrina je i nasljednik sovjetske vojne doktrine, a proces njezinog nastajanja između 1991. i 1993. godine ujedno ilustrira sve nedoumice i nesnalaženja u uvjetima postepenog prilagođavanja novom položaju Rusije. Zbog toga, potrebno je ukratko opisati ključnu promjenu u razvoju sovjetske vojne doktrine do koje je došlo sredinom osamdesetih godina 20. stoljeća.

1.1. Sovjetska vojna doktrina u drugoj polovini osamdesetih

Razvoj događaja koji će dovesti do promjene sovjetske vojne doktrine tijekom osamdesetih je otpočeo sredinom šezdesetih, postepenim napuštanjem Hruščovljevog „novog pogleda“ koji je dominirao između 1957. i 1961. godine i bio karakteriziran oslanjanjem na nuklearno oružje (koje je 1959. proglašeno oružjem budućnosti). U tom periodu napuštena je Staljinova strategija konvencionalnog rata s povremenim izvođenjem nuklearnih udara u korist vjerovanja da će budući rat biti nuklearan.⁵ Posljedica toga bilo je osnivanje strateških raketnih snaga i značajna redukcija konvencionalnih snaga. Promjena Hruščovljeve vojne doktrine uslijedila je u razdoblju između 1964. i 1967. godine ponovnim naglašavanjem značaja konvencionalnih snaga usvajanjem scenarija razvoja vojnih snaga sposobnih za vođenje konvencionalnog sukoba, ali s opcijom eskalacije u nuklearni rat (nuklearno oružje posmatralo se kao sredstvo za krajnju upotrebu). Time je počelo smanjivanje značenja nuklearnog oružja u sovjetskoj strategiji, koje se (nakon postizanja nuklearnog pariteta sa SAD-om u sedamdesetim) sada posmatralo kao sredstvo strateškog odvratanja a ne kao oružje koje bi se ubrajalo u operativna sredstva, namijenjena upotrebi na bojištu (iako se ipak nije odbacila mogućnost taktičke primjene nuklearnog oružja, što pokazuju otkriveni planovi vođenja sukoba s NATO-om koji su postali dostupni nakon raspada Varšavskog ugovora). Umjesto toga, sve veća pažnja se počinje posvećivati vođenju konvencionalnih lokalnih sukoba i projekciji moći u mirnodopsko vrijeme.

Kraj sedamdesetih i početak osamdesetih značio je početak energičnog zaokreta u sovjetskoj vojnoj doktrini. Odbacuje se ocjena o neizbježnosti nuklearnog sukoba (za koji se navodi kako bi imao katastrofalne posljedice).⁶ Ubrzani znanstveno-tehno-

⁴ Tishin, Igor (1995.) „National Interests and Geopolitics: A Primer on „The Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation““, *European Security* 4(1), Spring 1995.: 114-115.

⁵ Vidi: Vukadinović, Radovan (1985.) *Nuklearne strategije supersila*. Zagreb, August Cesarec: 194-200.

⁶ Vidi: Goldberg, Andrew C. (1988.) „The Present Turbulence in Soviet Military Doctrine“, *The Washington Quarterly* 11(3), Summer 1988.: 160-162.

loški razvoj dovodi do niza projekata visokopreciznih oružanih sustava velike razorne moći u SAD-u, što nije prošlo nezapaženo na sovjetskoj strani. Načelnik glavnog stožera sovjetskih oružanih snaga, maršal Nikolaj Ogarkov, 1984. godine ističe činjenicu da se sovjetski nuklearni arsenal nije pretvorio u sredstvo koje bi donijelo neku izrazitu političku ili vojnu prednost Sovjetskom Savezu. Umjesto toga, akcentuira se razvoj nenuklearnog (konvencionalnog) oružja gdje se sovjetska strana zbog pojave novih tehnologija (kompjuteri, mikroelektronika, napredni sistemi vođenja i sl.) našla u podređenom položaju.⁷ Navedene promjene tražile su i drugačiju organizaciju sovjetskih oružanih snaga, kako bi se osposobile za vođenje borbenih djelovanja u novim uvjetima (obnavljanje predratnog operativnog koncepta bitke u dubini stvaranjem koncepta operativne manevarske grupe).⁸

Problem je bio u tome što je Sovjetski Savez, zbog početka ozbiljnih problema svoje ekonomije, došao u položaj da ne može više pratiti ovu vojnotehnološku revoluciju bez provođenja korjenitih promjena, kako na području vojne doktrine tako i u organizaciji svojih oružanih snaga, što je uključivalo i njihovo opremanje visokotehnološkim oružanim sustavima. Prilagodba je zahtijevala sljedeće promjene:

- 1. Mijenjanje ofenzivnog karaktera sovjetske vojne doktrine.** Odustajanje od ofenzivne doktrine s jedne bi strane smanjilo napetost sa Zapadom i poboljšalo međusobne odnose. Kombinacijom unilateralnog smanjivanja sovjetskih oružanih snaga i primjenom multilateralnih sporazuma o kontroli naoružanja došlo bi do smanjivanja napetosti između dva globalna bloka (što je, s obzirom na stanje sovjetskog gospodarstva koje je trebalo što hitniju pomoć Zapada, bio izuzetno poželjan ishod).
- 2. Promjenu strukture i organizacije sovjetskih oružanih snaga.** Odustajanje od ofenzivne vojne doktrine zahtijevalo je brojčano smanjivanje sovjetskih oružanih snaga: lakše bi bilo ostvariti tehnološku modernizaciju manjih snaga, koja je predviđala zamjenu oslanjanja na veliku vatrenu moć (što je bila karakteristika dotadašnje ofenzivne vojne doktrine) prelaskom na precizno vođene oružane sustave i primjenu naprednih tehnologija na području C³I sustava.

Koncepcijski preokret uslijedio je između 1986. i 1988. godine, uvođenjem koncepta „razumne dovoljnosti“ (sovjetske oružane snage će se ograničiti na pripremanje za vođenje obrambenih operacija i zadržavanje strateške nuklearne ravnoteže s SAD-om ali bez inzistiranja na održavanju jednakosti konvencionalnih snaga i starteških nuklearnih snaga s Zapadom, već na zadržavanju razine snaga koja bi i dalje bila dovoljna za odvratanje konvencionalnog ili nuklearnog napada na SSSR; time je odbačen koncept „jednake sigurnosti“ koji je tražio stvaranje vojnih snaga sposobnih za neutralizaciju svih potencijalnih protivnika),⁹ i koncepta „defenzivne obrane“ umjesto

⁷ Ibid., 162-163.

⁸ Vidi: Smith, D.L. i Meier, A.L. (1987.) „Ogarkov's Revolution - Soviet Military Doctrine for the 1990s“, *International Defence Review* 7/1987.: 869-873.

⁹ Vidi: Garthoff, Raymond L. (1988.) „New Thinking in Soviet Military Doctrine“, *The Washington Quarterly* 11(3), Summer 1988.: 137-145.

dotadašnje „ofenzivne obrane“.¹⁰ U svibnju 1987. godine, zemlje članice Varšavskog ugovora na temelju navedene promjene usvajaju obrambenu vojnu doktrinu u kojoj su usvojena tri nova načela sovjetske vojne doktrine: sprječavanje rata umjesto pobjede u ratu (u slučaju izbijanja rata); proklamiranje nekorištenja nuklearnog oružja (*Varšavski ugovor nikada neće prvi napasti ili koristiti nuklearno oružje*); poziv na nastavak procesa razoružanja. Pri tome je naglašeno da članice Varšavskog ugovora *nisu nikada imale, niti imaju aspiracije da posjeduju oružane snage i naoružanje iznad nivoa potrebnog za obranu radi odbijanja moguće agresije* (Goldberg, 1988.:165). Navedene doktrinarne promjene značajno su pridonijele sovjetskom pristanku na potpisivanje sporazuma o ograničavanju konvencionalnih snaga u Europi (*CFE Treaty*). Prijedlog nove vojne doktrine donesen u studenom 1990. godine slijedio je opisane promjene konstatacijom kako će obrana biti glavni tip vojne akcije na početku agresije.

U skladu s navedenim konceptima, između 1989. i 1991. godine pokušano je provođenje reorganizacije sovjetskih oružanih snaga. Do trenutka raspada SSSR-a tek su napravljeni prvi koraci: otpočelo se s uvođenjem najnovijih oružanih sustava (u ograničenom broju, zbog nedostatnih sredstava za njihovu nabavku), ali strukturalne promjene nisu bile otpočete.

Promjena sovjetske vojne doktrine u drugoj polovini osamdesetih značajna je jer upućuje na činjenicu da su dobro procijenjene prijetnje Sovjetskom Savezu: odbačena je vjerojatnost izbijanja sukoba sa SAD-om i NATO-om, prihvaćen je obrambeni karakter nove doktrine, te potreba strukturalne i tehnološke modernizacije sovjetskih oružanih snaga radi prilagođavanja novim prilikama.

1.2. Nacrt vojne doktrine iz 1992. godine

Raspuštanje Varšavskog ugovora, početak povlačenja sovjetskih snaga iz istočne Europe i rezultati Drugog zaljevskog rata protiv Iraka (operacija *Desert Shield/Desert Storm*, kolovoz 1990.-ožujak 1991.) potakao je glavni stožer sovjetskih oružanih snaga (1991. godine) na otpočinjanje procesa formuliranja nove vojne doktrine. Prijedlozi izneseni krajem 1991. godine, neposredno pred raspad Sovjetskog Saveza, predstavljali su kritiku doktrine obrambene dovoljnosti usvojene 1987. godine. Bit tih prijedloga bila je sljedeća:¹¹

1. Reevaluacija odluke o neizvođenju prvog nuklearnog udara (kritike pretpostavke kako se više ne može očekivati situacija koja bi mogla potaknuti SSSR na lansiranje prvoga udara).

¹⁰ Iako je do tada sovjetska politika kao cilj proglasila sprječavanja rata, namjera sovjetske vojne strategije bila je priprema za pobjedu ukoliko do rata ipak dođe. Navedena promjena dovela je i na području vojne strategije do usvajanja cilja sprječavanja sukoba; novi cilj vojne strategije tako više nije bila pobjeda u slučaju rata, već obrambenim djelovanjima spriječiti protivničku pobjedu i tako otvoriti put prekidu neprijateljstva.

¹¹ Vidi: 1. Fitzgerald, Mary (1991.) „Soviet military doctrine - implications of the Gulf War“ *International Defense Review* 8/1991.: 809-810.; 2. Fitzgerald, Mary (1992.) „The evolving post-Soviet military doctrine“ *International Defense Review* 5/1992.: 410.

2. Zamjena strategije međusobno osiguranog uništenja (MAD, *Mutual Assured Destruction*) balansiranom kombinacijom ofenzivnih i defenzivnih snaga.
3. Zamjena obrambene doktrine s izvođenjem preventivnih udara (radi „odbijanja agresije svim tipovima, formama i metodama vojnih akcija“ zbog postizanja iznenađenja i zračne nadmoći na početku sukoba, što bi u konačnici i odredilo ishod sukoba).
4. Zajednički američko-sovjetski sporazum koji bi pokrивao područje naprednog konvencionalnog streljiva, treće generacije nuklearnog oružja i tehnologiju antibalističkih obrambenih sustava.
5. Pronalaženje načina razvoja sredstava koja bi bila efikasan odgovor izvidničko-udarnim kompleksima (međusobno povezanim zemaljsko-zračno-svemirskim sustavima namijenjenim za izviđanje, nadzor i zahvat ciljeva u realnom vremenu, koji bi zajedno s širokom primjenom modernih oružanih sustava omogućavali izvođenje snažnih udara na globalnoj razini), kao osnovnim sredstvima ratovanja u idućem stoljeću, uz prihvatljive troškove njihova razvoja i korištenja.
6. Razvijanje nove strategije, te operativnih i taktičkih postupaka, zasnovanih na iskustvu američkog rata protiv Iraka 1991. godine.
7. Zamjena doktrine obrambene dovoljnosti s doktrinom adekvatnog odgovora.

Raspad Sovjetskog Saveza stvorio je potpuno novu situaciju koja je dio ovdje navedenih postavki, nastalih u razdoblju kada se (usprkos opadajućem utjecaju) Sovjetski Savez i dalje smatrao svjetskom supersilom, učinila prevaziđenima. Ruska Federacija (kao nasljednik SSSR-a) teritorijalno se značajno smanjila, izgubivši baltičke republike, Bjelorusiju, Ukrajinu, Kazahstan i preostale centralnoazijske republike; njezine oružane snage naglo su se smanjile,¹² a stvaranje zajedničkih oružanih snaga država ZND-a pod vodstvom Rusije 1992. godine, nije uspjelo zbog protivljenja baltičkih država i Ukrajine (plan je definitivno odbačen u lipnju 1993. ukidanjem vrhovnog zapovjedništva oružanih snaga ZND-a). Na kraju, dio strateških nuklearnih snaga ostao je na teritoriju Bjelorusije, Kazahstana i Ukrajine.¹³

Time je postavljeno pitanje ne samo formuliranja adekvatne vojne doktrine, već i određivanje vitalnih nacionalnih interesa Ruske Federacije u novonastalim uvjetima. Prvi pokušaj formuliranja vojne doktrine predstavljao je nacrt nove vojne doktrine (**“Osnovni temelji vojne doktrine Rusije”**) objavljen u svibnju 1992. godine.¹⁴ Nov-

¹² U sastavu oružanih snaga Ruske Federacije, formiranih u svibnju 1992. godine, ostalo je oko 85 divizija (nekoliko godina ranije, sovjetske oružane snage imale su u sastavu preko 200 divizija).

¹³ Za pregled ruskih oružanih snaga u razdoblju 1992.-1993. godine vidi: Garthoff, Raymond L. (1995.). „Russian Military Doctrine and Deployments“. Objavljeno u Parrot, Bruce (ur.): *State building and military power in Russia and the new states of Eurasia*. New York, M.E. Shape: 48-52.

¹⁴ Za detaljni prikaz nacrta doktrine vidi sljedeće izvore: 1. Dick, Charles (1992.). „Initial Thoughts on Russia’s Draft Military Doctrine“ SSRC Occasional brief No. 12, 14.7. (prikaz predstavlja

ina nacrtu je konstatacija kako je prijetnja svjetskog nuklearnog rata značajno smanjena, ali ne i eliminirana (što vrijedi i za potencijalni veliki konvencionalni sukob), te da je mogućnost namjernog otpočinjanja velikog rata protiv Rusije od strane potencijalnih protivnika svedena na minimum. Međutim, iako potencijalni protivnici Rusije nisu imenovani, formulacija *političke aspiracije i stvarne vojne sposobnosti* nekih (neimenovanih) država ili koalicija država koje žele *dominirati svjetskom zajednicom ili određenim regijama* i koje pokazuju spremnost da *riješe sporna pitanja vojnim sredstvima* ukazuje kako se kao glavni protivnik i dalje smatraju NATO i SAD, usprkos postignutom poboljšanju odnosa (Garthoff, 1995.:53).

Kao glavni izvori vojnog ugrožavanja Rusije, uz prethodno spomenuti, navode se još sljedeći (Holcomb, 1992.):

- prisustvo snažnih skupina oružanih snaga u državama/koalicijama država i njihovo smještanje uz granicu s Rusijom, čime se te snage stavljaju u povoljnu vojno-stratešku poziciju;
- proliferacija nuklearnog i drugog oružja masovnog uništenja, i svjetskog terorizma;
- pokušaji korištenja političkog i ekonomskog pritiska ili vojnog ucjenjivanja protiv Rusije;
- povrede prava ruskim građana i osoba koje se etnički i kulturno identificiraju s Rusijom, na području bivših republika SSSR-a.

Prevenција rata trebala bi se odvijati kombinacijom mjera na domaćoj i međunarodnoj pozornici (ograničavanje utrke u naoružanju; uspostavljanje mjera za izgradnju povjerenja, sigurnosti i stabilnosti; razvijanje sveobuhvatnog kolektivnog sustava međunarodne sigurnosti) što bi se ostvarivalo nacionalnom politikom Rusije, aktivnostima u okviru različitih međunarodnih organizacija (UN, KESS, ZND, NATO) i suradnjom sa SAD-om.

Usprkos činjenici kako je vjerojatnost izbijanja velikog konvencionalnog sukoba svedena na minimum, prijedlog navodi kako do većeg konvencionalnog sukoba može doći eskalacijom lokalnih sukoba usmjerenih protiv Rusije, savezničkih država, ili u susjednim regijama uz rusku granicu (nacrt doktrine navodi i mogućnost prerastanja velikog konvencionalnog sukoba u svjetski nuklearni rat). Zbog toga je dat prijedlog razvoja oružanih snaga u skladu s idejom obrane u svim pravcima: to bi se ostvarilo smanjivanjem brojčanog sastava oružanih snaga uz drugačiju organizacijsku strukturu.¹⁵ Druga konzekvenca ovog prijedloga bilo je napuštanje koncepta „defenzivne

prijevod nacrtu doktrine na engleski jezik, zajedno s komentaram autoru); 2. Holcomb, James F. (1992.) „Russian Military Doctrine: Structuring for the Worst Case“. SHAPE, Central and East European Defense Studies, 4.8.

¹⁵ Oružane snage su se trebale sastojati od sljedećih komponenti: jedinica sva tri vida oružanih snaga stalno spremnih za borbeno djelovanje (*Sily postoiannoј gotovnosti*), ograničene brojnosti namijenjenih za odbijanje lokalne agresije; mobilnih rezervi, odnosno snaga za brzu reakciju (*Sily bistrogo reagirovaniia*), sposobnih za brzo premještanje u bilo koju regiju radi pojačavanja snaga prve komponente; strateških rezervi (*Strategicheskie rezervy*) koje bi

obrane“ sovjetske vojne doktrine iz 1987. godine: umjesto davanja naglasaka na obrambene operacije, u odbijanju napada koristile bi se najrazličitije kombinacije obrambenih i napadnih djelovanja. To je bila posljedica iskustva američkog rata protiv Iraka 1991. godine, koji je kreatorima nacрта očito bio model budućeg načina vođenja rata.¹⁶ Preostala dva koncepta koja su činila bit sovjetske vojne doktrine iz 1987. godine („razumna dovoljnost“ i strateški cilj prevencije rata) nisu mijenjana.

Što se tiče nuklearnog oružja, zadržana je formulacija o neupotrebi nuklearnog oružja za izvođenje prvoga strateškog udara, ali uz jednu značajnu modifikaciju: pokušaj napadača da omete funkcioniranje ruskih strateških snaga napadima na ključne komponente tog sustava konvencionalnim oružjem ili namjernim napadima na nuklearne centrale *smatrali bi se početkom korištenja oružja masovnog uništenja* (Garthoff, 1995.:53). To je zapravo značilo moguće sankcioniranje prvoga nuklearnog udara pod određenim uvjetima.

Značaj nacрта iz 1992. godine je u činjenici da on prvi put povezuje vojnu doktrinu s zaštitom nacionalnih interesa Rusije (navođenjem ugrožavanja interesa Rusije primjenom vojnih, političkih i ekonomskih pritisaka) a ne ideoloških ciljeva (što je bio slučaj sa sovjetskom vojnom doktrinom). Usprkos tome, sam prijedlog je sadržavao niz nedostataka, koji su istaknuti tijekom rasprave u vojnim krugovima.

1.2.1. Kritika nacрта vojne doktrine

Glavna zamjerka nacrtu jest u činjenici da nisu u obzir uzete posthladnoratovske promjene nastale na međunarodnoj pozornici ali i na području bivšeg SSSR-a nakon 1990. godine. Nacrt se zasnivao na hladnoratovskim vojnim percepcijama međunarodnih odnosa: to je prisutno u određivanju SAD-a i NATO-a kao glavnih izvora ugrožavanja Ruske Federacije (formulacijom o stalnoj želji nekih država ili koalicija da dominiraju svjetskom scenom; ova ocjena je data usprkos činjenici da je ruski politički vrh u tom periodu izražavao mišljenje kako NATO predstavlja stabilizirajući faktor, te izražavao želju za izgradnjom novog svjetskog poretka zasnovanog na kooperaciji s Zapadom), posmatranja ZND-a kao neke vrste novog Sovjetskog Saveza ili Varšavskog ugovora (iako je već tada bilo jasno da od jedinstvenih oružanih snaga ZND-a neće biti ništa, a da će se sam ZND svesti na labavu koaliciju novostvorenih država).

Ozbiljan nedostatak nacрта je i činjenica da vojnu doktrinu Ruske Federacije povezuje s ugrožavanjem ruskih nacionalnih interesa, ali ti interesi nigdje u nacrtu nisu definirani, što je otvaralo mogućnost primjene vojne sile na temelju najrazličitijih procje-

se mobilizirale neposredno prije ili po izbijanju rata, i služile bi za izvođenje velikih vojnih operacija.

¹⁶ Rezultati ovog sukoba imali su izuzetno veliki utjecaj na sovjetski vojni vrh zbog činjenice da je irački poraz ukazao na sve nedostatke u organizaciji i opremanju sovjetskih oružanih snaga. Vidi: Villahermosa, Gilberto (1997.) „DESERT STORM: The Soviet View“. Fort Leavenworth: United States Army Foreign Military Studies Office. May 1997. Značaj utjecaja iskustava iz Zaljevskog rata vidi se i u usporedbi nacрта sovjetske vojne doktrine 1990. i nacрта ruske vojne doktrine iz 1992. godine (vidi: Dick, 1992.).

na,¹⁷ na nemalu zabrinutost ruskih susjeda. Ovu činjenicu istakao je u raspravama vođenim nakon objavljivanja nacrtu tadašnji načelnik akademije glavnog stožera ruskih oružanih snaga general pukovnik Igor Rodionov, predloživši sljedeće odrednice kao ruske nacionalne (državne) interese:¹⁸

- Rusija ima globalne i regionalne nacionalne interese. Na globalnom planu zainteresirana je za progresivni razvoj civilizacije; ojačavanje ekonomskih, političkih, kulturnih, znanstvenih i drugih odnosa sa svim zemljama; sudjelovanje u radu postojećih internacionalnih i regionalnih organizacija, te kreiranje novih radi ojačavanja mira i stabilnosti u međunarodnim odnosima; ustanovljavanje svjetskog poretka koji se neće oslanjati na dominaciju jedne zemlje ili jedne grupe zemalja. Na regionalnom području, Rusija ima vitalne interese na euroazijskom kontinentu.
- Područje ZND-a predstavlja sferu ruskih vitalnih interesa. Odnosi s državama nastalim nakon raspada SSSR-a su od najveće važnosti za Rusiju na području političke, ekonomske i vojne sfere. Pri tome, Rusija treba spriječiti nastanak tampon-zona ili *cordon sanitarea* na području država ZND-a, jer bi to bilo usmjereno prema njezinoj izolaciji. Istovremeno, Rodionov navodi kako su ti ruski interesi ujedno i interesi zemalja ZND-a. Svako miješanje drugih vanjskih ili unutarnjih sila usmjereno na umanjivanje ruskog utjecaja dovest će do destabilizacije međunarodnih odnosa.
- Rusija je zainteresirana za održavanje miroljubivih, prijateljskih i obostrano korisnih odnosa sa zemljama Bliskog istoka i azijskog Dalekog istoka.
- Rusija je zainteresirana za korištenje voda svjetskog oceana (ostvarivanje slobodne navigacije i ekonomskih aktivnosti).

U skladu s predloženim ruskim nacionalnim interesima, Rodionov je specificirao i prijetnje ruskim vitalnim interesima (Fitzgerald, 1993.:283-284):

- Pokušaj neke države ili grupe država da dominiraju pojedinim svjetskim regijama, kao i cijelim svijetom, da nameću svoju volju, interveniraju u unutarnje poslove i podupiru unutarnje probleme (Rusije, op. a.) predstavlja prijetnju ruskim interesima.
- Velike države (SAD i zemlje NATO-a) imaju enormnu vojnu moć koju još dodatno pojačavaju (kvantitativno smanjivanje vojnih snaga praćeno je uvođenjem novih naprednijih oružanih sustava). Te zemlje bi mogle primijeniti svoju vojnu moć za rješavanje kontradikcija u različitim sferama društvenog života, i za ostvarivanje određenih vojno-političkih ciljeva (mnogi poslijeratni vojni sukobi, uključujući rat u Perzijskom zaljevu 1991. godine, potvrđuju ovo).

¹⁷ Na primjer, kroz formulacije o ugrožavanju ruskog stanovništva na teritoriju drugih zemalja kao mogući povod sukobu; primjer bivšeg generala Aleksandra Lebeda, koji je kao zapovjednik 14. armije smještene na području Moldove optužio vladu Moldove da priprema „genocid“ nad ruskim stanovnicima i zaprijetio vojnom intervencijom.

¹⁸ Fitzgerald, Mary C. (1993.) „Chief of Russia’s General Staff Academy Speaks Out on Moscow’s New Military Doctrine“ *Orbis*, 37(2), Spring 1993.: 282-283.

- Zbog navedenog, vojna prijetnja ruskim nacionalnim interesima postoji, i malo je vjerojatno kako će u bliskom razdoblju nestati. Rusija nema više direktnog protivnika (kao što je imao SSSR) koji bi joj prijetio neposrednom vojnom akcijom, ali sada su aktualni vojni sukobi bazirani na nacionalnim, teritorijalnim i religioznim razlozima.

Govoreći o nuklearnom oružju, Rodionov je preuzeo prijedlog iznesen u nacrtu o mogućem odgovoru na napad visokopreciznim konvencionalnim oružjem pomoću nuklearnog oružja: *...rat s upotrebom preciznih oružja i municije poboljšane ubojnosti može imati ozbiljne posljedice, i ako su zaraćene države odredile postizanje odsudnih ciljeva, postoji stalna prijetnja prerastanja sukoba u nuklearni rat. Zbog realnosti ovih scenarija, Rusija mora otvoreno objaviti da ima pravo korištenja cijelokupnog arsenala oružja koje joj je na raspolaganju – uključujući nuklearno oružje* (Fitzgerald, 1993.:287). Ovim je ujedno i podržana ideja iznesena u nacrtu o odustajanju od principa prve neupotrebe nuklearnog oružja. Istu ocjenu, iako neizravno, izrekao je i tadašnji ministar obrane general Pavel S. Gračev: *Ako je protivnik pokrenuo agresiju, mi imamo pravo odabrati i primjeniti tipove, oblike i načine vojnih akcija koji će u datoj situaciji biti najefektivniji. Oni po svojoj prirodi mogu biti ofenzivni i defenzivni, iako će rat kao takav ostati defenzivan. Problem kako izvršiti misiju odbijanja naoružane agresije treba razmatrati u svjetlu razvijajuće političke, ekonomske i strateške situacije* (Grachev, 1993.:10).

Ostale kritike upućene nacrtu vojne doktrine sastojale su se u nedovoljnom otklonu od koncepta „defenzivne obrane“ (zahtjevom za ofenzivnijom operativnom doktrinom), te potrebom obraćanja veće pažnje vođenju lokalnih sukoba ali i vojnih akcija unutar zemlje radi slamanja mogućih unutarnjih prijetnji sigurnosti Rusije (Fitzgerald, 1993.:284-286). Posebno je istaknuta ocjena nedovoljne pripremljenosti ruskih oružanih snaga za vođenje lokalnih sukoba (Grachev, 1993.:11-12).

Prijedlog nacrtu vojne doktrine iz 1992. godine značajan je jer prvi put povezuje ciljeve vojne doktrine s očuvanjem ruskih nacionalnih interesa. No, iako će dijelovi nacrtu biti usvojeni u vojnoj doktrini donesenoj 1993. godine, cijeli dokument je i dalje razmatrao sigurnosne zahtjeve Rusije u okviru hladnoratovske terminologije.

2. VOJNA DOKTRINA RUSKE FEDERACIJE IZ 1993. GODINE

Vojna doktrina Ruske Federacije (dokument *Osnovne odredbe vojne doktrine Ruske Federacije*, odobren predsjedničkim dekretom br. 1833 od 2. studenoga 1993. godine)¹⁹ predstavlja kombinaciju dijela prijedloga iznijetog u nacrtu vojne doktrine iz

¹⁹ U tekstu se koristi engleski prijevod ovog dokumenta, objavljen u časopisu *Jane's Intelligence Review* („Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation“, *Jane's Intelligence Review Special Report No. 1*, January 1994.: 6-13.).

1992. godine, te novih odrednica kojima se prvi put nastoje konkretno formulirati vojni aspekti ali i naznačiti osnovne odrednice nacionalne sigurnosti Rusije. Prema riječima generala Pavela Gračeva, vojna doktrina, zasnovana na novom razumijevanju nacionalne sigurnosti, predstavlja dio općeg koncepta nacionalne sigurnosti Ruske Federacije, koji je u razvoju. Ovdje se može uočiti zanimljiva činjenica u vezi s vojnom doktrinom: formulirana je prije koncepta nacionalne sigurnosti (čiji dio treba biti) umjesto obratno. To ukazuje kako je utjecaj vojnih krugova bio presudan u njezinom formiranju.

Na formiranje vojne doktrine utjecao je niz vanjskih i unutarnjih činilaca u razdoblju između 1991. i 1993. godine. Kao vanjski, mogu se navesti: drastično promijenjeni geopolitički položaj Ruske Federacije; potreba izgradnje novog svjetskog poretka, globalna nadmoć SAD-a ali i pojave novih centara moći (Kina, Japan, Njemačka, Ruska Federacija); nastanak regionalnih sila među zemljama Trećega svijeta; povećana mogućnost izbijanja lokalnih sukoba (posebno na području ZND-a čime se ugrožavaju ruski interesi, izazvanih „agresivnim nacionalizmom“ ali i mješanjem trećih država poput, npr., Turske, Njemačke, Kine i sl.). Kao unutarnji činioci mogu se navesti ocjena političkog vodstva Ruske Federacije da ni jedna država sada ne predstavlja protivnika Rusiji; ograničena financijska, gospodarska i druga sredstva Ruske Federacije, što je negativno utjecalo na razvoj obrambenih sposobnosti Ruske Federacije; pojava unutarnjih kriza kao rezultata političke i ekonomske tranzicije (inflacija, kriminal); izdvajanje paravojnih jedinica (granične jedinice, civilna zaštita) iz sustava oružanih snaga; povećanje broja misija koje moraju izvoditi oružane snage (međunarodne misije pod pokroviteljstvom UN-a); smanjivanje proizvodnje naoružanja; pitanje statusa Rusa na području drugih država ZND-a.²⁰

Značajna novost u odnosu na nacrt iz 1992. godine jest napuštanje starog ideološkog razlikovanja prijatelja i neprijatelja u formulaciji: *Rusija ne smatra bilo koju državu protivnikom (Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation, 1994.:6)*. Umjesto toga, *Ruska Federacija smatra partnerima sve zemlje čija politika ne ugrožava njezine interese ili se suprotstavlja Povelji UN-a (Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation, 1994.:8)*.

Doktrina ne specificira ruske vitalne interese (to je očito ostavljeno za koncept nacionalne sigurnosti), ali analizom navedenih postojećih i potencijalnih prijetnji Rusiji, moguće je procijeniti koji su to vitalni interesi.

2.1. Glavni izvori vojnih prijetnji Ruskoj Federaciji

Doktrina navodi kako je mogućnost izbijanja otvorene agresije protiv Ruske Federacije značajno smanjena, ali glavnu opasnost sada predstavljaju lokalni sukobi izazvani različitim razlozima (društvenim, političkim, ekonomskim, teritorijalnim, religijskim, nacionalno-etničkim), od kojih su posebno opasni sukobi izazvani agresivnm naciona-

²⁰ Žabkar, Anton (1994.) „Od internacionalizma k rusocentrizmu (Ruska vojaška doktrina v postsovjetskom obdobju, 1. del), *Revija Obramba 8/1994.*: 15-17.

lizmom i religioznom netolerantnosti. U odnosu na nacrt iz 1992. godine, vojna doktrina specificira vanjske i unutarnje vojne prijetnje sigurnosti Ruske Federacije, što predstavlja prilagođavanje doktrine novom posthladnoratovskom okruženju Rusije. Kao glavni izvori vojne prijetnje izvan teritorija Ruskoj Federaciji navode se (*Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation*, 1994.:7):

1. Teritorijalni zahtjevi drugih država prema Ruskoj Federaciji i njezinim saveznicima.
2. Postojeći i potencijalni lokalni ratovi i oružani sukobi, posebno oni u blizini ruskih granica.
3. Potencijalna uporaba (uključujući nesankcioniranu uporabu) nuklearnog i ostalog oružja masovnog uništenja, koja se nalaze u naoružanju određenog broja država.
4. Proliferacija nuklearnog oružja i ostalih vrsta oružja masovnog uništenja, sredstava za njihovo prenošenje i najnovijih vojnih tehnologija, u kombinaciji s pokušajima određenih država, organizacija i terorističkih grupa da ostvare svoje vojne i političke ambicije.
5. Mogućnost narušavanja strateške stabilnosti povredama međunarodnih sporazuma u oblasti kontrole i smanjivanja naoružanja, te kvantitativnog i kvalitativnog povećanja količine oružja od strane drugih zemalja.
6. Pokušaji miješanja u unutarnje poslove i destabilizacija unutarnje političke situacije Ruske Federacije.
7. Ograničavanje prava, slobode i legitimnih interesa građana Ruske Federacije u stranim državama.
8. Napadi na vojne objekte oružanih snaga Ruske Federacije, smještene na teritoriju drugih država.
9. Širenje vojnih blokova i saveza radi ugrožavanja vojnosigurnosnih interesa Ruske Federacije.
10. Međunarodni terorizam.

Kao činioci koji utječu na eskalaciju vojne opasnosti u direktnu vojnu prijetnju Ruskoj Federaciji navode se (*Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation*, 1994.:7):

1. Jačanje snaga na granicama Ruske Federacije do točke kojom se narušava postojeća ravnoteža snaga.
2. Napadi na postrojenja i objekte na državnoj granici Ruske Federacije i granicama njezinih saveznika, granični sukobi i oružane provokacije.
3. Uvježbavanje naoružanih formacija i grupa na teritoriju drugih država, radi njihova slanja na teritorij Ruske Federacije i njezinih saveznika.
4. Akcije drugih zemalja koje narušavaju djelovanje operativnog i logističkog sistema ruskih strateških nuklearnih snaga, i posebno državne i vojne kontrole svemirske komponente strateških nuklearnih snaga.

5. Razmještaj stranih trupa na teritoriju država-susjeda Ruske Federacije, osim ako se to ne provodi u skladu s odlukom Vijeća sigurnosti UN-a radi uspostave mira, sporazumno s Ruskom Federacijom.

Glavni unutarnji izvori vojne prijetnje, protiv kojih se mogu koristiti oružane snage Ruske Federacije, zajedno s ostalim službama Ruske Federacije, su (*Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation, 1994.:7*):

1. Ilegalne aktivnosti nacionalističkih, secesionističkih i drugih organizacija korištenjem oružane sile, usmjerene na destabilizaciju unutarnje situacije u Ruskoj Federaciji i povredi njezina teritorijalnog integriteta.
2. Pokušaji obaranja ustavnog sustava i ometanja funkcioniranja tijela državne moći i administracije.
3. Napadi na nuklearna energetska postrojenja, kemijska i biološka postrojenja, te ostala potencijalno opasna postrojenja.
4. Stvaranje ilegalnih naoružanih formacija.
5. Rast organiziranog kriminala i krijumčarenja do te mjere da isti prijete sigurnosti građana i društva.
6. Napadi na skladišta naoružanja, poduzeća koja proizvode oružje i drugu vojnu opremu, te organizacije i strukture koje imaju oružje, radi njihova uzimanja.
7. Ilegalno širenje oružja, streljiva, eksploziva i drugih sredstava korištenih za subverzivne i terorističke napade na teritorij Ruske Federacije, te ilegalno krijumčarenje narkotika.

U dijelu posvećenom vojnim aspektima vojne doktrine (koji se bavi osnovnim principima uporabe oružanih snaga, te glavnim odrednicama njihova razvoja u razdoblju do 2000. godine) praktično su preuzete odredbe nacрта iz 1992. godine (*Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation, 1994.:9-11*):

1. Smanjena je opasnost od izbijanja velikog nuklearnog i konvencionalnog sukoba, ali se povećala mogućnost izbijanja lokalnih sukoba.
2. Glavni zadatak oružanih snaga u oružanim sukobima i lokalnim ratovima je sprječavanje širenja sukoba i njegovo zaustavljanje što je ranije moguće.
3. U vojnim operacijama koristit će se sve raspoložive snage i načini vođenja borbenih djelovanja (odbacivanje koncepta „defenzivne obrane“).
4. U određenim situacijama, oružani sukobi i lokalni ratovi mogu prerasti u opći konvencionalni/nuklearni sukob (napad konvencionalnim oružjem na ruske strateške nuklearne snage, sisteme ranog upozoravanja, nuklearna i kemijska postrojenja).

Treba istaknuti kako je izvođenje mirovnih operacija, bilo u okviru operacije UN-a odobrene od Vijeća sigurnosti UN-a, ili radi ispunjenja ruskih međunarodnih obaveza, postalo važan novi zadatak ruskih oružanih snaga (*Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation, 1994.:8, 10*).

Završni dio (Vojno-tehničke i ekonomske osnove vojne doktrine) bavi se zadacima vojno-tehničke potpore radi postizanja sigurnosti Ruske Federacije, razvojem ruskog vojnoindustrijskog kompleksa, i vojnotehničkom kooperacijom sa stranim državama (*Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation*, 1994.:11-12).

2.2. Odbacivanje principa neupotrebe nuklearnog oružja

Na području nuklearnog oružja, politika Ruske Federacije se definira kao sprječavanje prijetnje nuklearnog rata, kroz odvracanje agresije protiv Ruske Federacije i njezinih saveznika. Iako vojna doktrina naglašava i dalje održavanje principa prve neupotrebe nuklearnog oružja (*no first use*), navode se dva izuzetka kad se nuklearno oružje može upotrebiti protiv zemalja potpisnica sporazuma o neširenju nuklearnog oružja (*Nuclear Non-Proliferation Treaty*, donesen 1968. godine) koje nemaju nuklearno oružje u svom naoružanju (*Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation*, 1994.:6):

1. Ako takva država, povezana sporazumom o savezu s državom koja posjeduje nuklearno naoružanje, napadne Rusku Federaciju (njezin teritorij, oružane snage i druge službe) i njezine saveznike.
2. Ako takva država surađuje s nuklearnom silom u izvođenju ili pružanju potpore invaziji ili naoružanoj agresiji protiv Ruske Federacije, njezina teritorija, oružanih snaga, drugih službi i njezinih saveznika.

Najkontroverzniji dio vojne doktrine je navedeno odbacivanje prve neupotrebe nuklearnog oružja, kojom je anuliran ovaj princip koji je sovjetska nuklearna doktrina usvojila sredinom sedamdesetih. Iako se tvrdi da nuklearno oružje i dalje ostaje sredstvo političkog odvracanja nuklearnog napada na Rusiju (Tishin, 1995.:117), činjenica kako je odvracanje prošireno i na mogućnost odbijanja konvencionalnog napada ukazuje da je time otvorena mogućnost brze eskalacije konvencionalnog u nuklearni sukob, posebno ako se uzme u obzir konstantno slabljenje konvencionalne komponente ruskih oružanih snaga.²¹ To, usprkos početnom službenom negiranju navedene činjenice, pokazuju i sljedeće izjave. Godine 1997., tajnik Vijeća sigurnosti Ruske Federacije, Ivan Rybkin, u članku objavljenom u listu *Nezavisimaya Gazeta* 29. travnja 1997.²² izjavio je kako ruski odgovor na agresiju *ne isključuje bilo koju kategoriju oružja*, što znači da potencijalni protivnik ne može biti siguran kako će Rusija odgovoriti na napad, što može poslužiti kao način odvracanja. Nešto ranije, 11. veljače 1997. godine,²³ Rybkin

²¹ Za prikaz slabljenja oružanih snaga Ruske Federacije vidi: Barić, Robert (1997.) „Medvjed bez kandži – ruske oružane snage danas“, *Hrvatski vojnik*, br.20 (I. dio, veljača 1997.: 42-49) i br. 21 (II. dio, ožujak 1997.: 42-45).

²² Fuller, Liz „Rybkin Calls For New Russian National Security Concept“, *RFE/RL Newslines* 1(22), Part I. 30.4.1997.

²³ „Some Confusion Over Russia’s Nuclear Weapons Doctrine“, *The Jamestown Foundation Monitor: A Daily Briefing on the Post-Soviet States* 3(30), 12.2.1997.

je u listu *Rossiskaya Gazeta* otvoreno izjavio kako Rusija ne bi trebala oklijevati prva upotrijebiti nuklearno oružje u skuobu. Istu činjenicu neizravno je istakao i tadašnji ministar obrane general Pavel Gračev komentirajući 1993. godine donesenu vojnu doktrinu,²⁴ pri čemu je rekao kako Rusija nije preuzela sovjetsko obećanje o politici neprimjene nuklearnog oružja. Napokon, bivši ministar vanjskih poslova Jevgenij Primakov je u svibnju 1997. godine na ruskoj televiziji izjavio kako Rusija zadržava pravo uporabe nuklearnog oružja u slučaju da njezine konvencionalne snage ne budu sposobne odbiti konvencionalni napad, mada je odbio mogućnost lansiranja preventivnog nuklearnog udara.²⁵

Iz analize postavki vojne doktrine mogu se naznačiti tri ruska nacionalna interesa:

- zaštita suvereniteta i teritorijalnog integriteta Ruske Federacije, te njezinih državnih institucija i ustavnog poretka od vanjskih i unutarnjih prijetnji (nabrajanjem svih vanjskih i unutarnjih ugrožavanja Ruske Federacije, mogućnost izbijanja lokalnih sukoba koji mogu ugroziti Rusku Federaciju);
- definiranje prostora ZND-a kao područja od strateške važnosti za Rusku Federaciju, i koje mora ostati pod isključivim ruskim utjecajem (formulacija o zemljama-saveznicama Ruske Federacije, koje su očito izložene istim ugrožavanjima kao i Ruska Federacija, te stoga imaju iste interese; potreba zaštite ruskih građana na teritoriju drugih zemalja; prijetnja napada na vojne instalacije ruskih oružanih snaga izvan teritorija Ruske Federacije, tj. na području ZND-a; izvođenje mirovnih operacija);
- sprječavanje nastajanja vojnopolitičkih blokova koji bi mogli ugroziti Rusku Federaciju, odnosno širiti svoj utjecaj na područje ZND-a (formulacija o širenju vojnih blokova kao jednoj od vanjskih vojnih prijetnji Rusiji; ovo se očito odnosilo na mogućnost proširenja NATO-a na istok).

3. DALJNI RAZVOJ VOJNE DOKTRINE RUSKE FEDERACIJE

Koncept nacionalne sigurnosti Ruske Federacije donesen krajem 1997. godine svojim odredbama potvrdio je trendove zacrtane u vojnoj doktrini. Glavne odrednice koncepta su sljedeće:²⁶

1. Javno priznavanje i objavljivanje slabosti Ruske Federacije.
2. Priznavanje činjenice gubljenja statusa svjetske supersile i svođenja Ruske Federacije na regionalnu silu, što presudno utječe na njezine sadašnje i buduće interese.

²⁴ „Commentary on Grachev’s Press Conference“, *Komsomol’skaya Pravda*, 4.11.1993.: 2 (JPRS-UMA-93-043, 17.11.1993.: 13-14.).

²⁵ „Primakov On First-Strike Policy“, *RFE/RL Newslines* 1(38), Part I. 26.5.1997.

²⁶ „Russian National Security Blueprint“, *Rossiiskaya Gazeta*, 26.12.1997.: 4-5 (FBIS-SOV-97-364, 30.12.1997.).

3. Kao glavni izvori prijetnje nacionalnoj sigurnosti Ruske Federacije navode se unutarnje prijetnje (koje proizlaze iz postojećih ekonomskih i društvenih problema, te etničkih sukoba, koje mogu (njihovim podsticanjem) iskoristiti druge sile za destabilizaciju Rusije) i lokalni sukobi u područjima koja graniče s Ruskom Federacijom.
4. Rješenje svih problema Ruske Federacije leži u brzom razrješavanju ekonomske krize (što je prema konceptu nacionalne sigurnosti važnije i od izgrađivanja demokratskog poretka) i zadržavanju dominantnog političkog, ekonomskog i vojnog utjecaja na području ZND-a.
5. U suprotstavljanju svim vrstama ugrožavanja Ruska Federacija koristit će sva raspoloživa sredstva, uključujući i nuklearno oružje.
6. Na području nuklearnog naoružanja više se ne traži strateška jednakost sa SAD-om, već realistično odvratanje (odnosno smanjivanje nuklearnog arsenala na razinu dovoljnu za odvratanje nuklearnog udara na Rusiju).

Usprkos očitoj podudarnosti oba dokumenta, još prije donošenja koncepta nacionalne sigurnosti javili su se zahtjevi za mijenjanjem vojne doktrine (za koju se uostalom i u njezinom uvodu navodi kako je privremenog karaktera). Kao ključni činitelji koji utječu na zahtjeve za promjenom vojne doktrine mogu se navesti početak proširenja NATO-a, daljnje slabljenje konvencionalnog dijela oružanih snaga Ruske Federacije (što je pokazao sukob u Čečeniji 1994.-1996.) i sve veće oslanjanje na nuklearno oružje kao sredstvo za odvratanje ne samo nuklearne prijetnje već i konvencionalnih napada. Na to ukazuje i činjenica da, iako i vojna doktrina i koncept nacionalne sigurnosti kao glavni izvor ugrožavanja Ruske Federacije navode lokalne sukobe, umjesto osposobljavanja oružanih snaga za vođenje sukoba niskog intenziteta (razvijanjem mobilnih snaga i tehnološku modernizaciju), prioritet dobiva održavanje nuklearnog arsenala.²⁷

Pri tome, posebna pažnja posvetit će se razmještanju taktičkog nuklearnog oružja, kao mogućem odgovoru na širenje NATO-a. Ovaj korak spomenula je krajem 1995. godine studija INOBIS-a (*Institut oboronnyh issledovanii*, Institut za obrambene studije) o temeljima koncepta nacionalne sigurnosti Ruske Federacije, napravljena na temelju narudžbe ruskog ministarstva obrane. Studija je kao glavne izvore ugrožavanja Rusije navela NATO, te kao jednu od mjera ruskog odgovora navela razmještaj taktičkog nuklearnog oružja na području Barenčova mora, Baltika, Bjelorusije i Kavkaza.²⁸ U isto vrijeme, prema pisanju lista *Komsomol'skaya Pravda*, glavni stožer oružanih snaga Ruske Federacije razmatrao je nacrt nove vojne doktrine koja je također predviđala razmještaj taktičkog nuklearnog oružja.²⁹

²⁷ Vidi: Galeotti, Mark (1998.) „Russia's nuclear attack on its conventional forces“, *Jane's Intelligence Review* 10 (12), December 1998.: 3-4.

²⁸ Vidi: Staar, Richard F. (1996.) „Moscow's Plans to Restore Its Power“, *Orbis* 40(3), Summer 1996.: 377-380.

²⁹ Vidi: 1. Lyasko, Alexander, „Although the Doctrine Is New, It Resembles the Old One“, *Komsomol'skaya Pravda*, 29.9.1995.: 2.; 2. „Unsettling Theses for New Military Doctrine“, *Komsomol'skaya Pravda*, 27.10.1995.: 6 (FBIS-SOV-95-208, 27.10.1995.: 23).

Na početak ostvarivanja navedenih prijedloga ukazuje odluka Borisa Jeljcina od 15. ožujka 1999. godine o odobravanju dokumenta „Glavne odredbe ruske politike nuklearnog odvraćanja” kojim su ruske nuklearne snage proglašene garantom nacionalne sigurnosti i sredstvom odvraćanja agresije protiv Rusije i njezinih saveznika,³⁰ te tajna sjednica Vijeća sigurnosti Ruske Federacije održana krajem travnja 1999. godine, na kojoj je donesena odluka o razvoju nove generacije taktičkog nuklearnog oružja male snage i smanjenog razornog efekta.³¹ Prema ruskim izvorima, ta nova generacija taktičkog nuklearnog oružja bila bi prihvatljiva, jer bi omogućila sprječavanje izbijanja globalnog nuklearnog sukoba u slučaju primjene, a osim na taktičke prijenosne sisteme (balistički projektili kratkog dometa, jurišni avioni i sl.) bojne glave mogle bi se postaviti i na interkontinentalne balističke projekte i tako primijeniti čak i u konfliktnim situacijama koje bi izbile tisućama kilometara od ruskog teritorija.³² Podzemna eksplozija zabilježena 8. rujna 1999. godine na ruskom ispitnom poligonu Novaya Zemlya (na kojem je u Sovjetskom Savezu isprobavano nuklearno oružje, uključujući i najveću površinsku eksploziju hidrogenske bombe jačine 58 MT 1961. godine), prema navodima američkih obavještajnih agencija, mogla bi biti isprobavanje nuklearne bojne glave vrlo male snage, što ruska strana pobija.³³ To znači da je otvorena mogućnost ruskog otpočinjanja priprema za proizvodnju i razmještaj nove generacije taktičkog nuklearnog oružja.

Navedene teze potkrepljuje i nedavno objavljivanje nacrtu nove vojne doktrine. Prema objavljenim podacima, glavne odrednice nacrtu nove vojne doktrine su sljedeće:³⁴

1. Govoreći o svjetskoj vojnopolitičkoj situaciji, navodi se kako je prisutan sukob između dva trenda: jednog koji se zasniva na unipolarnom svijetu, odnosno na svjetskoj dominaciji jedne supersile koja se oslanja na njezinu vojnu moć radi rješavanja ključnih globalnih političkih pitanja, i drugoga koji zagovara multipolarni svijet. Kao obilježja sadašnje svjetske vojnopolitičke situacije navode se: sma-

³⁰ „New Military Doctrine Still Include First Nuclear Strike”, *The Russia Journal*, 17.-23.5.1999.

³¹ Vidi: 1. Felgenhauer, Pavel, „Small Nukes Tempt Russia”, *The Moscow Times*, 6.5.1999.; 2. Whitehouse, Tom, „Yeltsin Ups Nuclear Ante”, *The Guardian*, 30.4.1999.

³² Ovakav prijedlog dao je još 1996. godine bivši ministar za nuklearnu energiju Viktor Mihailov, procijenivši kako bi za proizvodnju nove generacije taktičkog nuklearnog oružja (koja je već razvijena) trebalo oko 300t obogaćenog urana i 30t plutonija, što bi bilo dovoljno za izradu oko 10.000 nuklearnih bojnih glava male snage. Mihailov je naveo i mogući scenarij njihove uporabe: NATO napad na ruske tankere na Jadranskom moru (koji prevoze naftu za SR Jugoslaviju) mogao bi dovesti do ruskog lansiranja interkontinentalnog balističkog projektila opremljenog takvim bojnim glavama radi napada na NATO vojne baze u regiji (Felgenhauer, „Small Nukes Tempt Russia”). Iako se radilo o osobnom mišljenju predstavnika ruskog vojnoindustrijskog kompleksa, daljnji razvoj događaja pokazao je kako su takve ideje prisutne u ruskim političkim i vojnim krugovima.

³³ „Russia Refutes Holding Nuclear Tests on Novaya Zemlya”, *Itar-Tass*, 16.9.1999.

³⁴ Vidi: 1. „New military doctrine allows nuclear arms use in critical situations”, *Interfax*, 7.10.1999.; 2. Felgenhauer, Pavel, „Army’s Anti-West Mandate”, *Moscow Times*, 14.10.1999.; 3. Golts, Alexander, „Against a familiar enemy-Russia gears up for Cold Peace”, *The Russia Journal*, 18.-24.10.1999.

njena prijetnja svjetskog rata, pojava i jačanje regionalnih centara moći, jačanje nacionalnog i religijskog nacionalizma, eskalacija lokalnih ratova i oružanih sukoba, jačanje konfrontacije propagandnim sredstvima.

2. Kao činioци koji utječu na pogoršanje nacionalne sigurnosti Ruske Federacije navedeni su nedavna NATO operacija *Allied Force* (zračni udari na SR Jugoslaviju) i pogoršavanje situacije u Čečeniji.
3. Glavna prijetnje sigurnosti Rusije je jačanje vojnih snaga oko ruskih granica, granica ruskih saveznika i okolnih mora; potencijalna prijetnja je ekspanzija vojnih blokova i saveza.
4. Nacrt predviđa potpuno odbacivanje principa neupotrebe nuklearnog oružja. Prema nacrtu, nuklearno oružje se može koristiti u odgovoru na veliku agresiju s primjenom konvencionalnog oružja, te u situacijama kritičnim za nacionalnu sigurnost Rusije i njezinih saveznika.

Preostali dijelovi nacrtu (izvori vojnih sukoba, potreba financiranja vojne industrije) ne razlikuju se značajnije od istih dijelova doktrine iz 1993. godine.

Navedene naznake novog nacrtu vojne doktrine (za koji se navodi da je trebala do kraja 1999. godine biti objavljena u listu *Krasnaya Zvezda*)³⁵ ukazuju u odnosu na vojnu doktrinu iz 1993. godine, značajan pomak prema hladnoratovskim percepcijama izvora ugrožavanja Ruske Federacije (iako nigdje nisu izričito spomenuti, SAD i NATO se smatraju glavnim vanjskim prijetnjama). Što se tiče upotrebe nuklearnog oružja, nacrt nastavlja trend započet još prijedlogom vojne doktrine iz 1992. godine. Posebnu zabrinutost izaziva činjenica da nisu definirane situacije kritične za nacionalnu sigurnost, što znači da je nuklearno oružje moguće primijeniti u bilo kojoj prilici.

Na prijedlog vojne doktrine nadovezuje se i najnovija modifikacija Koncepta nacionalne sigurnosti Ruske Federacije, donesena 6. siječnja 2000. godine. Donesena rješenja predstavljaju dopunu koncepta iz 1997. godine, i poklapaju se s onima u prijedlogu nove vojne doktrine.³⁶

1. Osnovna postavka ideje o multipolarnom svijetu iz 1997. godine proširena je navođenjem postojanja borbe dvije tendencije u svijetu – jedne usmjerene prema razvoju multipolarnog svijeta (što zagovara Rusija), te druge (koju zagovara Zapad predvođen SAD-om) koja zagovara stvaranje strukture međunarodnih odnosa zasnovanih na dominaciji i rješavanju ključnih svjetskih pitanja upotrebom vojne sile. U takvim uvjetima, bit dopunjenog koncepta postaje nalaženje protuteže oblicima vanjskih pritisaka.

³⁵ „Russia’s New Military Doctrine Ready ‚Within a Month‘”, *Interfax*, 20.10.1999.

³⁶ Alexin, Valelery i Sokut, Sergei, „New Security Guidelines”, *Nezavisimaya Gazeta*, 13.1.2000.; „New Security Concept Sees Greater Threat to Moscow”, *Reuters*, 14.1.2000.; „Main Points in Russia’s Toned Down Security Concept”, *Reuters*, 15.1.2000.; „The Putin Doctrine: Nuclear Threats and Russia’s Place in the World”, *Strategic Intelligence* (<http://www.startfor.com>), 17.1.2000.; Golts, Alexander, „Russian officials shuffle nuclear cards”, *The Russia Journal*, 24.-31.1.2000.

2. Dopunjeni koncept jasnije definira prijetnje sigurnosti Ruske Federacije i prioritete na području nacionalne sigurnosti. Uz opasnost koju predstavlja terorizam, kao primarne prijetnje sigurnosti Ruske Federacije navode se separatizam (koji proističe iz teškog ekonomskog stanja zemlje), kriminalizacija društva, te rast organiziranog kriminala.
3. Promijenjeni su dijelovi koncepta povezani s vojnom problematikom. Novinu predstavlja konstatacija da su u porastu prijetnje iz područja vojne sfere (što je povezano s usvajanjem novog starteškog koncepta NATO-a 1999. godine i sve većim vojnim tehnološkim zaostajanjem Ruske Federacije). Uz konstataciju niske razine operativne i borbene spremnosti oružanih snaga Ruske Federacije (koja je opisana kao „kritično niska“) postavljen je zahtjev za opremanjem oružanih snaga kako bi iste bile sposobne adekvatno odgovoriti na bilo koje prijetnje koje se mogu pojaviti u 21. stoljeću.
4. Kao logična konzekvenca navedenih stavova, došlo je do daljnjeg snižavanja praga moguće uporabe nuklearnog oružja. Dok originalni koncept iz 1997. godine navodi mogućnost uporabe nuklearnog oružja u slučaju ugrožavanja Ruske Federacije kao suverene države, sada se navodi mogućnost uporabe nuklearnog oružja u slučaju odbijanja vojne agresije ako su sva druga sredstva za rješavanje nastale situacije iscrpljena ili su se pokazala nedjelotvornima.

Navedena formulacija ukazuje na temeljno mijenjaje ruske nuklearne doktrine kroz potpunu legalizaciju uporabe nuklearnog oružja čak i u manjim lokalnim sukobima (za novu doktrinu već se koristi naziv „prošireno odvratanje“).

4. ZAKLJUČAK

Vojna doktrina usvojena 1993. godine predstavlja pokušaj realistične procjene političke, ekonomske i vojne situacije u Rusiji i svijetu, te formuliranje vojnih aspekata buduće koncepcije nacionalne sigurnosti. Doktrina ujedno (neizravno) priznaje i činjenicu, kroz ograničavanje starteškog ruskog interesa na području ZND-a, kako Ruska Federacija više nije svjetska supersila.

Značajna činjenica povezana s ruskom vojnom doktrinom je i to da je doktrina, iako se naglašava njezin obrambeni karakter, u odnosu na sovjetsku doktrinu usvojenu u osamdesetima zapravo izrazito agresivna. To pokazuje nova uloga data nuklearnom oružju, napuštanje koncepta „defenzivne obrane“, obrana strateških ruskih interesa na području ZND-a („bliskog susjedstva“).

Najkontroverzniji dio vojne doktrine je pitanje uporabe nuklearnog oružja. Širenje mogućnosti njegove uporabe (koje je u nacrtu nove vojne doktrine, te u najnovijoj dopuni Koncepta nacionalne sigurnosti Ruske Federacije dovedeno do potpunog odbacivanja principa neuporabe nuklearnog oružja) rezultat je kombinacije stalnog opa-

danja borbenih sposobnosti konvencionalnih snaga i geografskog položaja Ruske Federacije (potreba branjenja velike površine). Stoga sve veći značaj dobiva taktičko nuklearno oružje, što znači da i relativno mali konvencionalni sukobi (koje vojna doktrina označava kao glavne izvore ugrožavanja sigurnosti Ruske Federacije) mogu dovesti do uporabe nuklearnog oružja. Razmještanje taktičkog nuklearnog oružja razmatra se i kao odgovor na ekspanziju NATO-a.

Sama doktrina iznosi vojne percepcije ugrožavanja sigurnosti Ruske Federacije, što je prisutno i u kasnije donesenom konceptu nacionalne sigurnosti i nacrtu nove vojne doktrine. Svi ovi dokumenti predstavljaju razrađivanje većine postavki koje su ruski vojni krugovi iznijeli još u nacrtu vojne doktrine iz 1992. godine (kasnije modificiranih ili nadopunjenih). To ukazuje na presudan utjecaj vojnih krugova u formuliranju vojne doktrine i koncepta nacionalne sigurnosti: prijedlog nove vojne doktrine (koji je izradilo rusko ministarstvo obrane) zapravo predstavlja pokušaj legalizacije teza iznesenih u INOBIS-ovoj studiji 1995. godine. Ova činjenica, zajedno s ruskom akcijom zauzimanja prištinskog aerodroma u lipnju 1999. (koju su, po svemu sudeći, poduzeli određeni vojni krugovi bez znanja ruske vlade), trenutnom ruskom vojnom operacijom u Čečeniji (po svemu sudeći potaknutom od strane vojnih krugova; znakovito je upozorenje generala Vladimira Šamanova, jednog od ruskih vojnih zapovjednika u Čečeniji, dato početkom studenoga prošle godine, u kojem otvoreno upozorava političare da se ovaj put ne miješaju u rat, a slično upozorenje dao je i zapovjednik sjevernokavkaskog vojnog okruga general Viktor Kazancev³⁷) i odredbama modificiranog koncepta nacionalne sigurnosti koje omogućavaju uporabu vojnih snaga za rješavanje unutarnjih kriza,³⁸ ukazuje na zabrinjavajući trend sve većeg miješanja vojske u politički život Rusije, te njezin sve veći utjecaj na oblikovanje ključnih odluka na području vanjske i unutarnje politike Rusije.

Literatura

- Alexin, Valelery i Sokut, Sergei, „New Security Guidelines“, *Nezavisnaya Gazeta*, 13.1.2000.
- Arbatov, Alexei G. (1996.) „The Russian Military in the 21st Century“, Carlisle Barracks: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College. 3.6.1996.
- Ball, Deborah Yarsike (1998.) „Russia's Strategic View: Diminished Threats and Diminished Capabilities“, *Jane's Intelligence Review* 10(11), November 1998.: 8-10.
- Barić, Robert (1997.) „Medvjed bez kandži - ruske oružane snage danas“ *Hrvatski vojnik br. 20* (I. dio, veljača 1997.: 42-49) i *br. 21* (II. dio, ožujak 1997.: 42-45).
- „Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation“, *Jane's Intelligence Review Special Report No.1*, January 1994.: 6-13.
- „Commentary on Grachev's Press Conference“, *Komsomol'skaya Pravda*, 4.11.1993.: 2 (JPRS-UMA-93-043, 17.11.1993.: 13-14.).
- Dick, Charles (1994.) „The Military Doctrine of the Russian Federation“, *Jane's Intelligence Review Special Report No.1*, January 1994: 1-12.

³⁷ Saradzhyan, Simon, „Generals Tell Politicians: Hands Off“, *The Moscow Times*, 5.12.1999.

³⁸ Alexin, Valelery i Sokut, Sergei, „New Security Guidelines“, *Nezavisnaya Gazeta*, 13.1.2000.

- Dick, Charles (1993.) „Russia's draft military doctrine 10 months on“, SSRC Occasional brief No.17., April 1993.
- Dick, Charles (1992.) „Initial thoughts on Russia's draft military doctrine“, SSRC Occasional brief No.12., 14.7.1992.
- Felgenhauer, Pavel (1999.) „Army's Anti-West Mandate“, *The Moscow Times*, 14.10.1999.
- Felgenhauer, Pavel (1999.) „Small Nukes Tempt Russia“, *The Moscow Times*, 6.5.1999.
- Fitzgerald, Mary C. (1993.) „Chief of Russia's General Staff Academy Speaks Out on Moscow's New Military Doctrine“, *Orbis* 37(2), Spring 1993: 281-288.
- Fitzgerald, Mary (1992.) „The evolving post-Soviet military doctrine“, *International Defense Review* 5/1992: 410.
- Fitzgerald, Mary (1990.) „Soviet military doctrine - implications of the Gulf War“, *International Defense Review* 8/1991: 809-810.
- Galeotti, Mark (1998.) „Russia's nuclear attack on its conventional forces“, *Jane's Intelligence Review* 10(12), December 1998.: 3-4.
- Garthoff, Raymond L. (1995.) „Russian Military Doctrine and Deployments“. U: Parrot, Bruce (ur.) *State building and military power in Russia and the new states of Eurasia*. New York: M.E. Shape: 44-63.
- Garthoff, Raymond L. (1988.) „New Thinking in Soviet Military Doctrine“, *The Washington Quarterly* 11(3), Summer 1988.: 131-158.
- Goldberg, Andrew C. (1988.) „The Present Turbulence in Soviet Military Doctrine“, *The Washington Quarterly* 11(3), Summer 1988.: 159-171.
- Golts, Alexander (2000.) „Russian officials shuffle nuclear cards“, *The Russia Journal*, 24.-31.1.2000.
- Golts, Alexander (2000.) „Against a familiar enemy-Russia gears up for Cold Peace“, *The Russia Journal*, 18.-24.10.1999.
- Grachev, Pavel S. (1993.) „Drafting a New Russian Military Doctrine“, *Military Technology* 2/93: 10-15.
- Holcomb, James F. (1992.) „Russian Military Doctrine: Structuring for the Worst Case“. SHAPE, Central and East European Defense Studies, 4.8.1992.
- Kugler, Richard L. (1996.) „Enlarging NATO: The Russia Factor“. RAND.
- Lunev, Stanislav (1995.) „Russia's Ominous New Military Doctrine“, *The Jamestown Foundation Prism: A Biweekly on the Post-Soviet States* 1(25), 1.12.
- Lyasko, Alexander (1995.) „Although the Doctrine is new, it resembles the old one“, *Komsomol'skaya Pravda*, 29.9.1995.: 2.
- „Main Points in Russia's Toned Down Security Concept“, *Reuters*, 15.1.2000.
- „New Military Doctrine Still Include First Nuclear Strike“, *The Russia Journal*, 17.-23.5.1999.
- „New Security Concept Sees Greater Threat to Moscow“, *Reuters*, 14.1.2000.
- „Primakov On First-Strike Policy“, *RFE/RL Newslines* 1(38), Part I, 26.5.1997.
- „The Putin Doctrine: Nuclear Threats and Russia's Place in the World“, *Strategic Intelligence* (<http://www.startfor.com>), 17.1.2000.
- „Russian National Security Blueprint“, *Rossiiskaya Gazeta*, 26.12.1997: 4-5 (FBIS-SOV-97-364, 30.12.1997).
- „Russia's New Military Doctrine Ready ‚Within a Month‘“, *Interfax*, 20.10.1999.
- „Russia Refutes Holding Nuclear Tests on Novaya Zemlya“, *Itar-Tass*, 16.9.1999.
- Saradzhyan, Simon, „Generals Tell Politicians: Hands Off“, *The Moscow Times*, 5.12.1999.
- Sauerwein, Brigitte (1994.) „Russia's military doctrine: addressing new security requirements“, *International Defense Review* 1/1994: 5-6.
- Smith, D.L. i Meier, A.L. (1987.) „Ogarkov's revolution - Soviet military doctrine for the 1990s“, *International Defense Review* 7/1987.: 869-873.
- „Some Confusion Over Russia's Nuclear Weapons Doctrine“, *The Jamestown Foundation Monitor: A Daily Briefing on the Post-Soviet States* 3(30): 12.2.1997.

- Staar, Richard F. (1996.) „Moscow's Plans to Restore Its Power“, *Orbis* 40(3), Summer 1996.: 375-389.
- Staar, Richard F. (1996.) „The New Military in Russia - Ten Myths That Shape the Image“, Annapolis: Naval Institute Press.
- Tishin, Igor (1995.) „National Interests and Geopolitics: A Primer on ‚The Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation‘“, *European Security* 4(1), Spring 1995: 107-131.
- „Unsettling Theses for New Military Doctrine“, *Komsomol'skaya Pravda*, 27. 10.1995., 6 (FBIS-SOV-95-208, 27.10.1995., 23).
- Villahermosa, Gilberto (1997.) „DESERT STORM: The Soviet View“. Fort Leavenworth: United States Army Foreign Military Studies Office, May 1997.
- Vukadinović, Radovan (1985.) „Nuklearne strategije supersila“. Zagreb: August Cesarec.
- Whitehouse, Tom, „Yeltsin ups nuclear ante“, *The Guardian*, 30.4.1999.
- Žabkar, Anton (1994.) „Od internacionalizma k rusocentrizmu (Ruska vojaška doktrina v postsovjetskem obdobju, 1. del)“, *Revija Obramba*, 8/1994.: 14-17.
- Žabkar, Anton (1994.) „Grožnje, nevarnosti in jedersko orožje (Ruska vojaška doktrina v postsovjetskem obdobju, 2. del)“, *Revija Obramba*, 9/1994.: 10-15.

MILITARY DOCTRINE OF THE RUSSIAN FEDERATION

Robert Barić

Summary

Military doctrine of the Russian Federation, published in November 1993, was the first step in Russian Federation's adaptation to her new post Cold War position: as the main threat to Russian Federation security, the doctrine considers local conflicts rather than possibility of great nuclear/conventional conflict with the USA and NATO. Also, the military doctrine represents one of two key sources for defining Russia's national interests - in the doctrine are included theses which will be elaborated in the National Security Concept of the Russian Federation published at the end of 1997, and new version of this document from January 2000.

On the other hand, the military doctrine and the concept of national security of the Russian Federation are controversial concerning the question of nuclear weapon use. Both documents (together with recently published blueprint of new military doctrine) stated possibility of repelling conventional military attack with nuclear weapons (and even possibility of preventive first nuclear strike), which represents dangerous transformation of nuclear weapons from status of strategic deterrent weapons to weapon systems intended for operational and tactical use on the battlefield. This transformation is primary caused by combat capabilities degradation of conventional component of the Russian Armed Forces. But with the beginning of NATO enlargement, deployment of new generation of tactical nuclear weapons could be Russian answer to NATO expansion.

Key words: *Russian Federation, military doctrine, security, national interests, nuclear weapons.*